

mgr Marek Grzelak

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II-go w Krakowie

Dekrety Synodu Zamojskiego 1720 r. – uwagi wstępne tłumacza

Jako podstawę przekładu wybrano początkowo wydanie z roku 1883 (*Synodus Provincialis Ruthenorum habita in civitate Zamosciae anno MDCCXX Sanctissimo Domino Nostro Benedicto PP. XIII dicata*, editio tertia, Romae, ex typographia S. C. de Propaganda Fide MDCCCLXXXIII), ponieważ było to wydanie ostatnie i zarazem pierwsze wydane standardową czcionką, która ułatwia przekształcenie tekstu drukowanego w wersję elektroniczną. Oba wydania wcześniejsze, tzn. pierwsze z roku 1724 (wydane w Rzymie przez Kongregację Rozkrzewiania Wiary) i drugie z 1777 (przedruk wydania z 1724 wykonany w drukarni Bazyliańców) są starodrukami. Jednak w trakcie pracy okazało się, że w wydaniu z 1883 roku są błędy literowe różnej wagi. Niektóre z nich czynią tekst niezrozumiałym, inne (jak np. błędy w zapisie nazwisk osób biorących udział w Synodzie lub italicyzmy w zapisie słów łacińskich typu *popolo* zamiast *populo*) świadczą jedynie o tym, że wydawca nie miał rozeznania w sprawach polskich, ale nie są przeszkodą w poprawnym rozumieniu tekstu. Zważywszy powyższe podstawą tłumaczenia będzie pierwsze wydanie z 1724 r. (tekst z wydania z roku 1883 zostanie porównany z tekstem wydania z 1724, błędy zostaną poprawione).

Istnieje i jest dostępny staropolski przekład Dekretów autorstwa ks. Polikarpa Filipowicza (przedruk drukarni Bazyliańców z 1785 roku). Do wydania tłumaczenia dekretów dołączono poradnik dla spowiedników autorstwa tłumacza. W *Bibliografii staropolskiej* Estreichera (t. 30 [III, 19], s. 166n) znajduje się wzmianka o druku z roku 1744 *Ustawy soboru Zamojskoho z r. 1720*, bez miejsca wydania, "ale niewątpliwie we Lwowie", "w krótkości zebrane i dyalektem ruskim dla lepszego zrozumienia napisane" na polecenie metropolity Atanazego Szeptyckiego.

W pracy nad przekładem przekład staropolski jest porównywany z tekstem łacińskim. W niektórych przypadkach da się zauważyć różnice jeśli idzie o tekst łaciński i tłumaczenie staropolskie. Różnice polegają na opuszczeniach i dodatkach względem tekstu łacińskiego. Może zajść konieczność oceny ich ważności w kontekście wydania nowego przekładu w

języku polskim (niektóre wydają się być mało istotne, np. rewerencyjne dodawanie epitetów w przypadku Jezusa Chrystusa czy Najśw. Maryi Panny lub Świętych). Niezbędna będzie na etapie redakcji przekładu konsultacja terminologiczna w celu wyboru i ustalenia tłumaczenia często powtarzających się terminów (np. *parochus* to proboszcz, jednak w publikacjach używa się słowa *paroch*).

W kwestiach dotyczących kontekstu historyczno-kulturowego powstającego tłumaczenia Dekretów Synodu Zamojskiego wykorzystywane są różne opracowania i wydania tekstów źródłowych. Z opracowań jako przykład można wymienić pracę J. Bilanycha, *Synodus Zamostiana an. 1720 (eius celebratio, approbatio et momentum)*, ed. 2, Romae 1960, prace ks. E. Likowskiego oraz bpa J. Pełesza w zakresie historii Kościoła unickiego. Z dokumentów źródłowych należy wskazać na wydania dokumentów Kongregacji Rozkrzewiania Wiary (listy i akta) oraz wydania dokumentów papieskich z tego okresu dotyczących kościoła unickiego. Spora ich część jest dostępna w internecie w postaci elektronicznej (m. in. pod adresem <http://diasporiana.org.ua>)

W pierwszej kolejności zostały przetłumaczone części dotyczące sakramentów. W dotychczas przetłumaczonych fragmentach widać staranie o formalizację i zachowanie odrębności rytu unickiego względem np. rytu łacińskiego. W wielu kanonach podkreślono władzę biskupa (jego uznaniu pozostawiając sankcję karną w wielu przypadkach). W wyniku prac zostanie przedstawiony przekład polski w zestawieniu z tekstem łacińskim i staropolskim. Ukończenie prac nad przekładem przewidziano do końca roku 2019.